

گردهمایی بزرگان ترجمه و ویرایش در

همایش ترجمه ماندگار

به کوشش علیرضا اکبری

دومین همایش ترجمه ماندگار به همت دپارتمان ترجمه مؤسسه سفیر و با همکاری «انتشارات پریان» در تاریخ ۲۷ شهریور ۹۶ در پردیس سینمایی قلعهک برگزار شد. دپارتمان ترجمه مؤسسه سفیر در کنار برگزاری کلاس‌های ترمیک آموزش ترجمه، سالانه یک همایش ترجمه نیز با عنوان «همایش ترجمه ماندگار» در مورد مسائل مربوط به ترجمه در ایران برگزار می‌کند که در این همایش ضمن جمع‌بندی فعالیت‌های سالانه، مهم‌ترین مسائل ترجمه و ویرایش در ایران نیز با حضور مترجمان برجسته و متخصصان ترجمه‌شناسی به بحث گذاشته می‌شود. امسال نیز دپارتمان ترجمه مؤسسه سفیر در دومین همایش ترجمه ماندگار - به دبیری فرزاد فرید، مدیر دپارتمان ترجمه سفیر و مدیر انتشارات پریان - میزبان مترجمان و ترجمه‌شناسان و ویراستاران و ناشران برجسته کشور و نیز دانشجویان و علاقه‌مندان به مباحث مربوط به ترجمه بود. میهمانان ویژه همایش امسال عبدالله کوثری، محمدرضا جعفری، دکتر حمید مرعشی، دکتر محمدرضا قانون‌پرور و علی صلح‌جو بودند و مترجمان و ویراستاران و هنرمندانی مثل حمید جبلی، احمد پوری، فؤاد نظیری، شیوا مقانلو، گیتا گرکانی و... نیز در جمع مخاطبان همایش حاضر بودند. در ادامه شرحی از مهم‌ترین مباحث طرح شده در دومین همایش ترجمه ماندگار را از نظر می‌گذرانیم.

عبدالله کوثری: پراکنده‌کاری نکرده‌ام

یکی از مصاحبه‌های دومین همایش ترجمه ماندگار به بررسی کارنامه عبدالله کوثری، مترجم برجسته معاصر در ترجمه ادبی و به‌ویژه ترجمه تراژدی‌های یونان اختصاص داشت. بحث با صحبت از ترجمه‌های عبدالله کوثری از ادبیات امریکای لاتین آغاز شد و عبدالله کوثری ضمن ارائه تاریخچه‌ای کوتاه از ادبیات امریکای لاتین و دوره شکوفایی این ادبیات در دهه هفتاد میلادی به توضیح درباره ترجمه‌های خودش از این ادبیات پرداخت و گفت

«من فکر می‌کنم مهم‌ترین ویژگی کار من بر روی ادبیات امریکای لاتین پیگیری من در این حوزه بوده است. برخی از مترجمان در طی دوران کاری‌شان از هر چمن گلی می‌چینند ولی من کار تمام نویسندگان امریکای لاتین را دنبال کرده‌ام و تمام کتاب‌هایی که ترجمه کرده‌ام آگاهانه انتخاب کرده‌ام.» کوثری در مورد ترجمه‌های پیشین تراژدی‌های یونان به فارسی گفت ترجمه‌های قبلی «اکثراً به نثر است و شکوه تراژدی‌ها را نشان نمی‌داد. اما ترجمه‌های من از تراژدی‌ها به زبان شعر پهلو می‌زند و خوشبختانه حالا خواننده ایرانی لااقل ترجمه‌های خوبی از این تراژدی‌ها را با یک زبان واحد در اختیار دارد که بخواند.» عبدالله کوثری در پایان صحبت‌هایش خبر از انتشار قریب‌الوقوع ترجمه‌اش از ریچارد سوم اثر شکسپیر را داد و اضافه کرد که این ترجمه را به بهرام بیضایی تقدیم کرده است.

علی صلح‌جو: مشکل از ویراستارنماهاست

علی صلح‌جو، ویراستار، مترجم و یکی از مهم‌ترین نظریه‌پردازان ترجمه در ایران میهمان دیگر دومین همایش ترجمه مؤسسه سفیر بود و در مورد نقش ویرایش در کیفیت یا افت وضعیت ترجمه ادبی گفت وگویی با او صورت گرفت. صلح‌جو نقش ویراستار را در اصلاح ترجمه مهم دانست اما درعین حال گفت «اگر ترجمه خیلی بد باشد ویراستار نمی‌تواند چنین ترجمه‌ای را اصلاح کند. ویرایش تنها زمانی می‌تواند در ارتقاء کیفیت ترجمه مؤثر باشد که مترجم بخش عمده مسیر ترجمه را درست پیموده باشد و آن وقت نگاه دومی که ویراستار به ترجمه می‌کند می‌تواند کیفیت ترجمه را بهبود ببخشد. البته مواردی هم بوده که ویراستار نابلد ترجمه خوبی را از شکل انداخته و به آن ضربه زده است.» علی صلح‌جو مهم‌ترین آسیب ویرایش در ایران را در حال حاضر اشتغال تعداد زیادی «ویراستارنما» به کار ویرایش دانست و اشاره کرد که در درازمدت این نوع ویراستاران می‌توانند به کیفیت کلی ویرایش در ایران ضربه بزنند. صلح‌جو در پایان صحبت‌هایش به آسیب‌شناسی رابطه ویراستار و مترجم در ایران پرداخت و گفت «تنش‌هایی که گاه بین ویراستار و مترجم پیش می‌آید معمولاً ریشه‌های فرهنگی و روان‌شناختی دارد. معمولاً کسی دوست ندارد غلط‌های کارش را ببیند. با این همه من فکر می‌کنم در کل جایگاه ویراستار در کل چرخه نشر جایگاه موجهی است. درغیراین صورت باید در نقش مثبتی که مؤسسه‌ای مثل فرانکلین در ارتقاء استانداردهای نشر در ایران داشت تردید کنیم.»

محمد رضا جعفری: مترجمان بی صلاحیت کنار بروند

محمد رضا جعفری، مترجم، ویراستار، فرهنگ‌نویس و مدیر نشر نو دیگر میهمان همایش ترجمه ماندگار بود. او در صحبت‌های خود پس از مقدمه‌ای درباره وضعیت فعلی نشر و ترجمه در ایران در پاسخ به این سؤال که ناشران چه نقشی می‌توانند در ارتقا یا افت وضعیت ترجمه ادبی داشته باشند گفت «من برای ناشر نقش چندانی در این زمینه قائل نیستم. در این زمینه نقش خود مترجمان برجسته‌تر از همه است. مترجمی که خود را صاحب صلاحیت احساس نمی‌کند نباید وارد بازار نشر شود و بعد ترجمه معیوبی را به ناشر تحویل دهد که ناشر مجبور شود برای قابل‌عرضه کردن آن ویرایش سنگین روی متن اعمال کند.» محمد رضا جعفری سپس به شرح تجربیاتش در فرهنگ‌نگاری پرداخت و در پاسخ به سوالی

در مورد تمایز فرهنگ نشر نو با دیگر فرهنگ‌های موجود در بازار نشر گفت «من این فرهنگ را با تکیه بر تجربیات ویراستاری خودم نوشته‌ام. به همین دلیل موقع تألیف فرهنگ، همیشه مترجم و نیازهای او را پیش چشم داشته‌ام. برای همین هم هست که فرهنگ نشر نو بیش از هر فرهنگ دیگری مترادفات دارد.»

محمدرضا قانون پرور: ترجمه ادبی را می توان آموزش داد

محمدرضا قانون پرور، مترجم، منتقد و استاد بازنشسته دانشگاه آستین تگزاس با مصاحبه ای که از طریق Facetime انجام شد در دومین همایش ترجمه ماندگار شرکت کرد. قانون پرور یکی از نخستین ایرانیانی است که به طور جدی به ترجمه و معرفی ادبیات داستانی معاصر ایران به جامعه انگلیسی زبان همت گماشته است و در این مسیر آثار مهمی چون سنگ صبور، نون و القلم و سووشون را به انگلیسی ترجمه کرده است. قانون پرور در این مصاحبه پس از ارائه شرح کوتاهی از فعالیت هایش در ترجمه ادبیات معاصر ایران به انگلیسی، در پاسخ به این سوال که کدام یک از ترجمه هایش برای او چالش برانگیزتر بوده گفت «فکر می کنم در کارهای اولیه ام ترجمه سنگ صبور بسیار چالش برانگیز بود و آن هم به دلیل تنوع زبان محاوره در این اثر بود ولی در کل فکر می کنم چالش برانگیزترین ترجمه ای که تا به حال انجام داده ام ترجمه ایست که در حال حاضر در دست دارم و آن هم ترجمه رمان جن نامه اثر هوشنگ گلشیری است. دلیل این که این کار را چالش برانگیزترین ترجمه ام می دانم اینست که جن نامه پر از عناصر فرهنگی ایرانی است که انتقال وفادارانه آنها در ترجمه برای مترجم چالش بسیار بزرگی است.» محمدرضا قانون پرور در پایان صحبت هایش در پاسخ به این سؤال که آیا ترجمه ادبی قابل آموزش هست یا نه گفت «من فکر می کنم ترجمه ادبی قابل آموزش هست منتها باید زمینه هایی از استعداد و شم و حساسیت زبانی در دانشجوی ترجمه باشد و دوره های آموزش ترجمه ادبی طوری طراحی شود که حساسیت دانشجو و آگاهی او نسبت به اهمیت "زبان ترجمه" در ترجمه ادبی را بالا ببرد».

حمید مرعشی: وضعیت آموزش ترجمه در دانشگاه ها اسفناک است

دکتر حمید مرعشی از اساتید با سابقه ترجمه در دانشگاه میهمان دیگر برنامه بود که در مورد مسائل و چالش های آموزش آکادمیک ترجمه در ایران مصاحبه ای با او صورت گرفت. او ضمن تأسف آورخواندن وضعیت آموزش ترجمه در دانشگاه ها گفت «متأسفانه اکثر اساتیدی که در دانشگاه ها به تدریس ترجمه مشغولند سابقه عملی در کار ترجمه ندارند.» مرعشی یکی از دیگر مشکلات اساسی در برنامه ریزی آموزشی دوره های آموزش ترجمه در ایران را مبهم بودن اهداف کلان و اهداف خرد این دوره ها دانست. حمید مرعشی سپس در پاسخ به پرسشی در مورد این که در دوره های ترجمه در دانشگاه ها چقدر نسبت به تقویت زبان فارسی دانشجویان و آموزش اصول ویرایش به آنها توجه می شود گفت «متأسفانه در

دانشگاه‌ها نه تنها نسبت به تقویت زبان و نگارش فارسی در دانشجویان و آموزش اصول ویرایش که اساس کار ترجمه است عملاً هیچ برنامه‌ای وجود ندارد بلکه نسبت به مباحث مهم دیگری مثل آموزش اصول سخن‌کاوی (discourse analysis) و سبک‌شناسی ادبی که ابزار کار مترجم هستند نیز هیچ برنامه و دستورالعملی وجود ندارد.» دکتر حمید مرعشی در پایان صحبت‌هایش در پاسخ به سؤالی در مورد این که ویژگی‌های یک دوره آموزش ترجمه خوب را چه می‌داند گفت «یک دوره کارآمد آموزش ترجمه حتماً باید مبتنی بر کار عملی طراحی شود. آموزش ترجمه به فرهنگ دموکراسی نیاز دارد. استاد نباید برود سر کلاس و سعی کند ترجمه خودش را به عنوان ترجمه ایده‌آل به شاگردان تحمیل کند بلکه باید ترجمه مطلوب طی یک گفت‌وگو دموکراتیک بین شاگردان و استاد حاصل شود و در مجموع در یک دوره مطلوب آموزش ترجمه باید سعی کرد تا میان تئوری و عمل ترجمه نوعی آشتی برقرار کرد.»

در پایان دومین همایش ترجمه ماندگار نیز جلسه پرسش و پاسخی با حضور فرزاد فرید، عبدالله کوثری، احمد پوری، حمید مرعشی و فؤاد نظیری برگزار شد.
